

Eesti kaitsealade metsakasvukoha- ja elupaigatüübid

Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse Komisjoni 55. ettekandepäev
„Teadus ja seadus metsas“
13.12.2017, Baeri maja, Tartu

Anneli Palo

Tartu Ülikool
Geograafia osakond

Sissejuhatuseks

Riiklik
Looduskaitsekeskus

Metsalooduse kaitse

viimastel aastakümnetel

TA Looduskaitsekomisjoni koosolek "Teadus ja seadus metsas"
29. mail 2008

Kaili Viilma
LKK Ida-Viru regiooni direktor
Kaili.viilma@lk.ee
50 51 955

<http://www.zbi.ee/talkk/html/teated.htm>

Millest räägin

2008

Kokkuvõte

- Hetkel on Eestis range kaitse all ca 9,3% metsamaast, kuid kõiki elupaigatüüpe minimaalselt esindava võrgustiku loomiseks oleks täiendavalt vaja kaitse alla võtta veel ca 65 tuh. ha kõige viljakamate kasvukohatüüpide puistuid (palu-, salu-, laane- ja soovikumetsad)
- Riigimetsamaadel on kaitse all ca 12 827 ha (ca 1,4% riigimetsamaast) vääriselupaikasad, kuid andmebaaside vigade tõttu satub neid siiski ka raiesse; erametsade vääriselupaikade kaitse sõltub omaniku soovist ja pannakse paika lepingutega
- Tõene ülevaade üle-euroopalise tähtsusega metsaelupaigatüüpide olemist ja kaitstusest jätkuvalt puudub
- Puuduvad riiklikul tasemel reeglid üle-euroopalise tähtsusega metsaelupaigatüüpide majandamiseks kaitsealade piiranguvööndites ja hoiualadel, kuid ka väljaspool kaitstavaid loodusobjekte
- TEAME VEEL VÄGA VÄHE OMA METSADE TEGELIKUST LIIGIRIKKUSEST

2016

11,7-12% (Mets 2016)

8 000 ha ja 6,3%
RMK metsast või
9206 ha ja 0,4%
metsamaast (Mets 2016)
(Mets 2007 : 8400 ha ja
6,2% RMK)

~12% metsamaast
(Mets 2016)

Ei tegelda, sest pole
seaduslikku alust

10% tüpoloogiliselt esinduslikku range kaitse all olevat metsa – miks?

- Põhineb teadustöödel (Angelstam 1998, Lõhmus et al. 2004);
- Tuleneb Metsanduse Arengukavast;
- Põhjalikum info huvilistele:

<http://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/metsandus/metsanduse-arengukava-2011-2020/range-kaitse-tooruhm>

Eesmärk: säilitada metsadele looduslikult omane liigiline mitmekesisus, sh eriline tähelepanu vanadele metsadele ning häiringualadele.

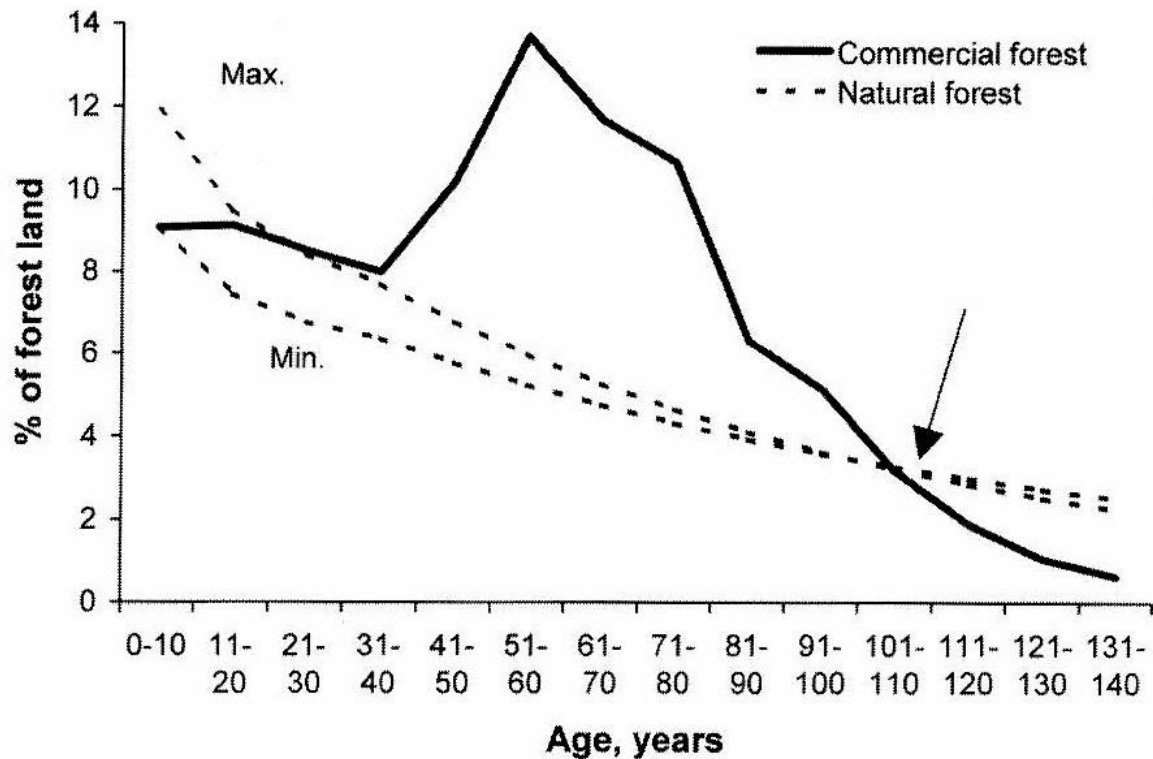

Fig. 3. Comparison of the age structure of the Estonian commercial forests (state forests) with the predicted natural situation (minimum and maximum scenarios shown). The age classes over 100 yr (indicated by arrow) were considered management-incompatible.

- **Mida nooremalt metsi raiutakse, seda enam peab ka säilitama;**
- **Pindalaline lävend;**
- **Killustatus.**

Järjepidevus!

Järvselja,
mõlemad puistud:

- naadi kkt,
- (raie)küpsed.

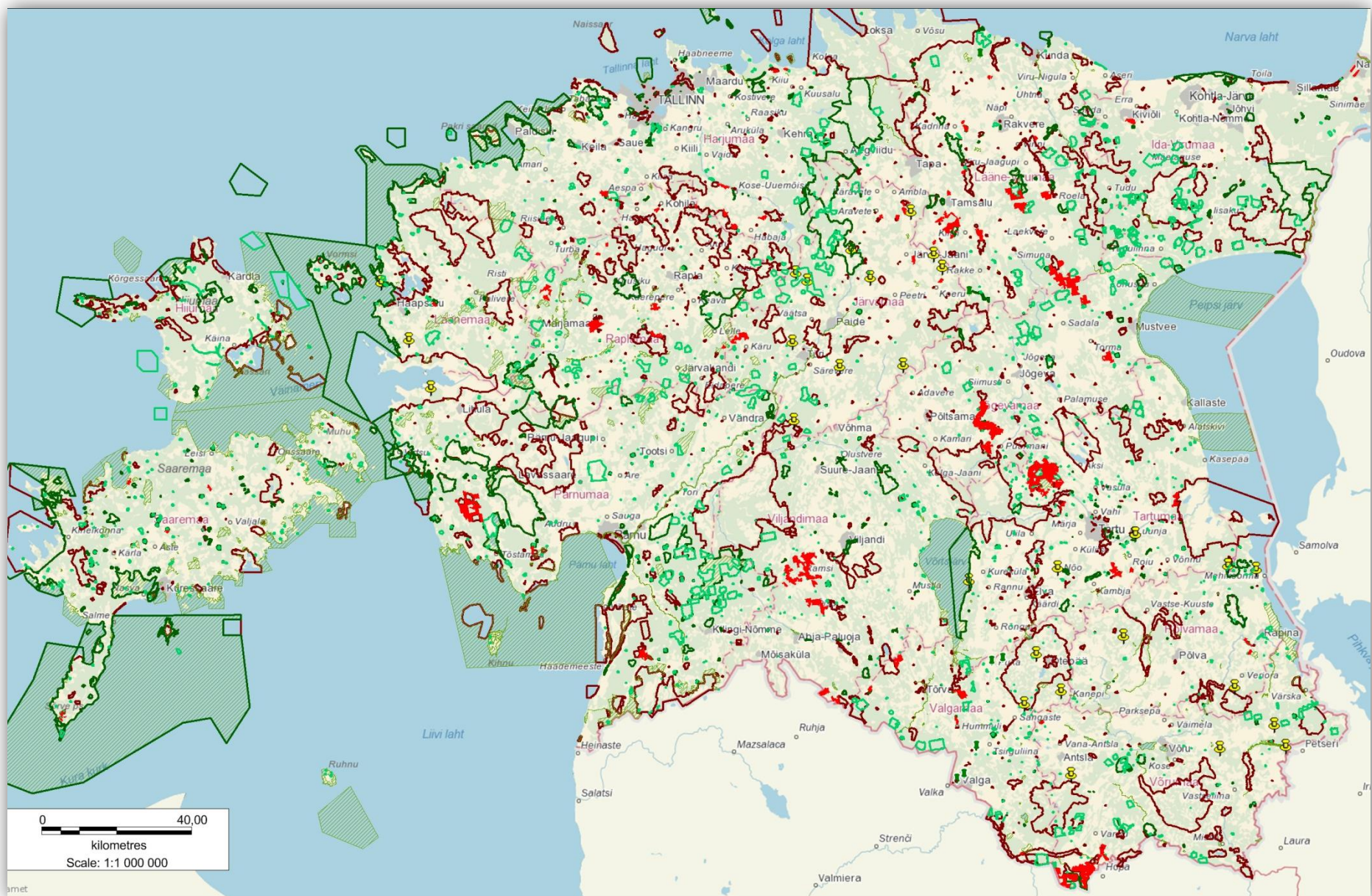
Väärtus elupaigana?

Tabel 3. Rangelt kaitstavate metsade tüpoloogiliste vajakute kokkuvõte 2015. a. mudelisisendite kohaselt (Min-Max), ka varasemaid mudeleid arvestav keskmine vajak (Kesk.) ning tõlgenduslik prioriteetsus. Miinimumvajaduste hinnangud on varieerunud tulenevalt erinevatest hinnangutest Eesti metsamaa tüpoloogilisele jaotusele; alusandmed on näidatud kõigi kolme mudeli kohta (2002., 2004. ja 2015. a.). Paksus kirjas on märgitud eelistatud sihtmärktasemed (vt teksti).

Tüübirühm	Pindala Eestis, tuh. ha*			2015. a. mudeli tulemused						Tõlgenduslik prioriteet
				Miinimumvajadus, ha	Rangelt kaitstud, ha		Vajaku hinnangud, ha			
	2002	2004	2015		Olem	Projekt	Min	Max	Kesk.	
Loo	74,5	67,5	52,6	4143–6636	5833	6084		800	700	III korraldus
Nõmme	14,8	11,1	8,7	276–286	8094	8698				
Palu	540,2	562,1	497,5	33526–34269	47018	50243				
Laane	356,7	394,0	520,5	37931–62321	16307	18603	19300	46000	23439	I
Salu	208,1	272,2	240,8	30100–33288	12485	13294	16800	20800	18750	I
Sooviku	469,1	484,2	366,5	28867–46238	36321	39835		9900	6900	II
Rabastuv	26,9	22,9	13,5	851–1114	10126	10720				analüüs
Rohusoo	92,1	79,0	50,6	21055–21137	20307	21681		800	4567	
Samblasoo	150,9	135,8	116,5	26906–44119	39881	42748		4250		
Kõdusoo	305,9	340,1	328,3	tehislik tüüp	26828	28353				taastam.
Muud	10,2	12,9	16,6	pms. tehislik	60	67				
Kokku	2249,4	2381,8	2212,1	183655–249410	223261	240326				
metsamaast	100%	100%	100%	8,3%–11,3%	10,1%	10,9%				

* 2015. a. andmed järgivad aastaraamatut „Mets 2013“ (Keskkonnaagentuur 2014); varasemates mudelites olid peamiseks allikaks statistilise metsainventuuri andmed aastast 2000 (2002. a. mudel) ja 2002 (2004. a. mudel)

Salu- ja laanemetsa kaitsealade projekt (**punased** alad, seisuga 27.10.2017)
Eesti kaitsealade, hoiualade ja püsielupaikade skeemil (EELIS).

Range kaitse – metsa ei hooldata ega majandata!

- loodusreservaat,
- looduslikud sihtkaitsevööndid,
- hooldatavad sihtkaitsevööndid,
- püsielupaiga sihtkaitsevööndid,
- I kategooria kaitstavate liikide elupaigad,
- RMK metsades ja eramaal lepingutega kaitstavad vääriselupaigad (VEP),
- kavandatavad kaitsealad vastavalt planeeritud režiimile,
- hoiualadel need metsaelupaigad, mille elupaigatüüp on nimetatud hoiuala kaitse-eesmärgina.

Loodusdirektiivi metsaelupaigad

- Loodusdirektiivi Lisa I, 11 metsaelupaigatüüpi;
- Esmane valikinventuur aastail 2000-2003;
- Täpsustatud inventuurijuhend valmis 2010;

<http://www.envir.ee/et/loodusdirektiivi-elupaigatuubid> (Palo 2010)

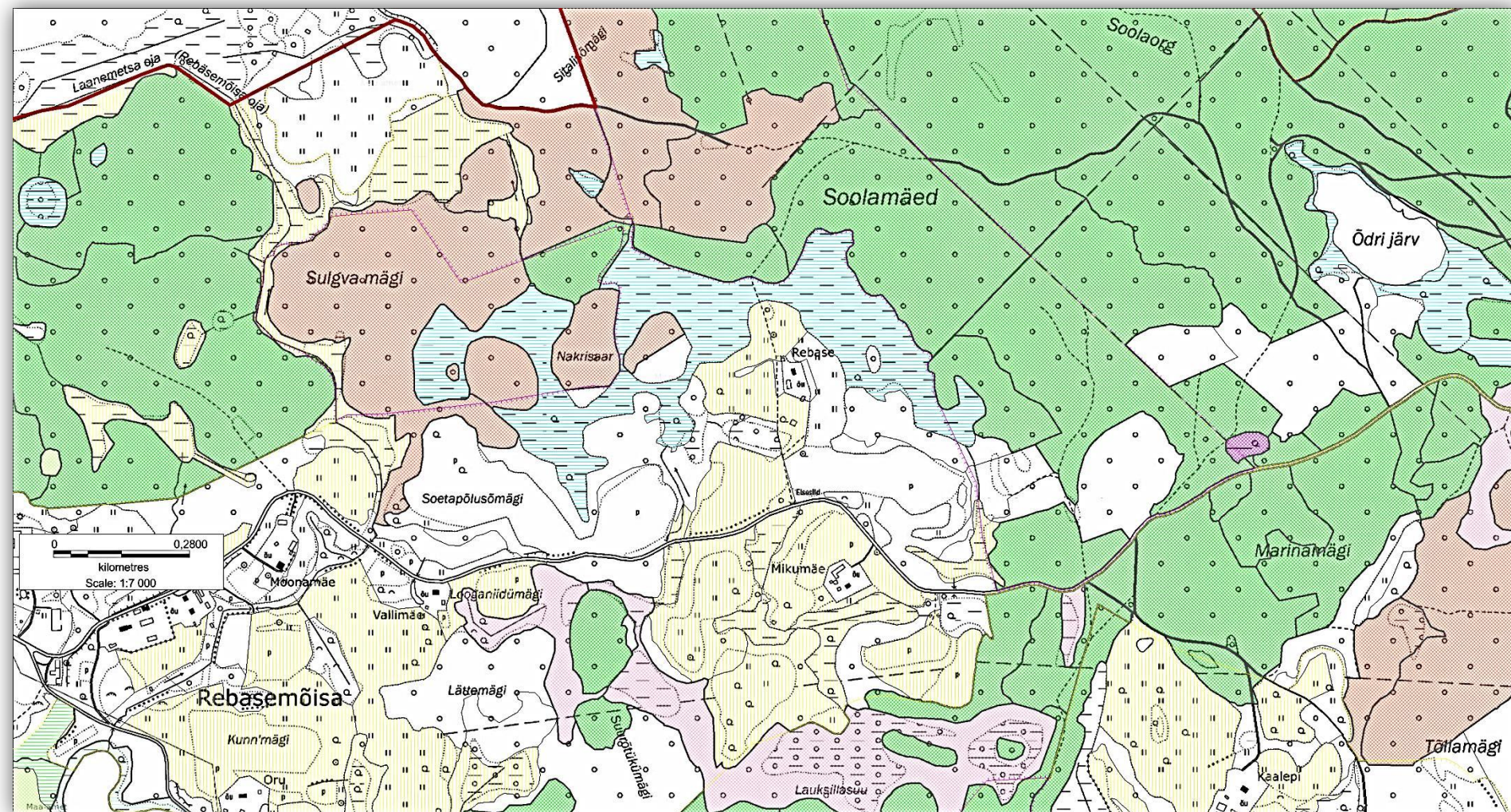
- Seire juhendid valmisid 2009 ja 2015;

www.digar.ee/arhiiv/et/download/120120 (Liira 2009)

<http://www.keskkonnaagentuur.ee/failid/Metsaelupaikade%20seire%20metoodika.pdf>

- Seire tulemused 2013 (uued tulemused 2019):

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ee/eu/art17/envuc0mhq/EE_habitats_reports-13917-125328.xml&conv=350&source=remote

Näidis Karula rahvuspargi elupaikade inventuurist (valge – ei ole elupaik, kollased – niiduelupaigad sinised – sooelupaigad, muu – metsaelupaigatüübid *9010, 9050, *9080 ja *91D0 (esinduslikkusastmed ei ole välja toodud).

Metsaelupaigatüüpide kaitsekord

- Rangelt kaitstavatel aladel metsa hooldamist ja majandamist ei toimu;
- Piiranguvööndis ei lubata raiet nendesse elupaigatüüpidesse kuuluvatel eraldustel, mida kaitsealal pole sihtkaitsevööndis piisavalt;
- Hoiualadel ei lubata raiet kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpide metsades;
- Väljaspool kaitsealasid ei ole mingit kaitset –
uue FSC sertifikaadi nõuetes soovitame elupaiku leida ja säilitada juhul, kui taotlejal pole piisavalt kaitsealasid ja VEP-e (kohustuslik kaitsta 10% metsamaast).

9.1.6 Metsamaa pindala „Loodusdirektiivi“ elupaigatüüpides

9.1.6 Forest area by natural habitats according to „Habitats Directive“

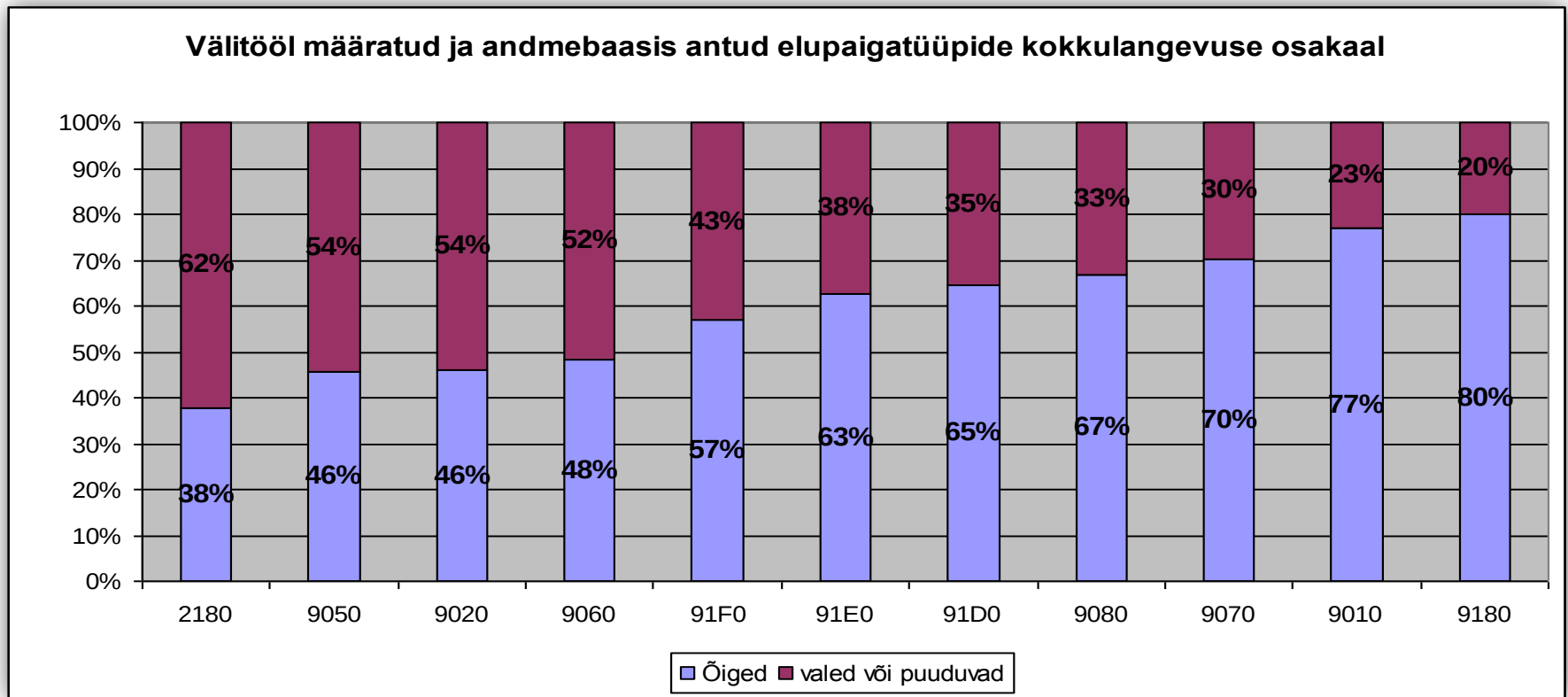
(Mets 2016)

Metsaelupaigatüüp Forest habitat type	Natura 2000 kood Code	Pindala Area (1000 ha)	Metsaelupaigatüübi osakaal metsade kogu- pindalast Share of forest habitat type (%) from total forest area
Vana loodusmets (läänetauga) / Western taiga	9010	115,0	5,0
Vana laialehine salumets Fennoscandian hemiboreal natural old broad-leaved deciduous forests	9020	2,7	0,1
Rohunditerikas kuusik / Fennoscandian herb-rich forests with <i>Picea abies</i>	9050	6,0	0,3
Okasmets moreenkõrgendikul / Coniferous forests on glaciofluvial escers	9060	2,7	0,1
Puiskarjamaa / Fennoscandian wooded pastures	9070	3,0	0,1
Soostuv ja soo-lehtmets / Fennoscandian deciduous swamp woods	9080	35,0	1,5
Rusukalle ja jäärakute mets Tilio-Acerion forests of slopes, screes and ravines	9180	0,2	0,0
Siirdesoo- ja rabamets / Bog woodland	91D0	90,7	3,9
Lammi-lodumets Alluvial forests with <i>Alnus glutinosa</i> and <i>Fraxinus excelsior</i>	91E0	5,5	0,2
Laialehine lammimets kaldavallil / Riparian mixed forests along the rivers	91F0	0,3	0,0
★ Fennoskandia puisniit / Fennoscandian wooded meadows	6530	2,0	0,1
★ Kadastik / Juniper stand	5130	8,2	0,4
Metsastunud luited / Wooded dunes	2180	17,9	!?

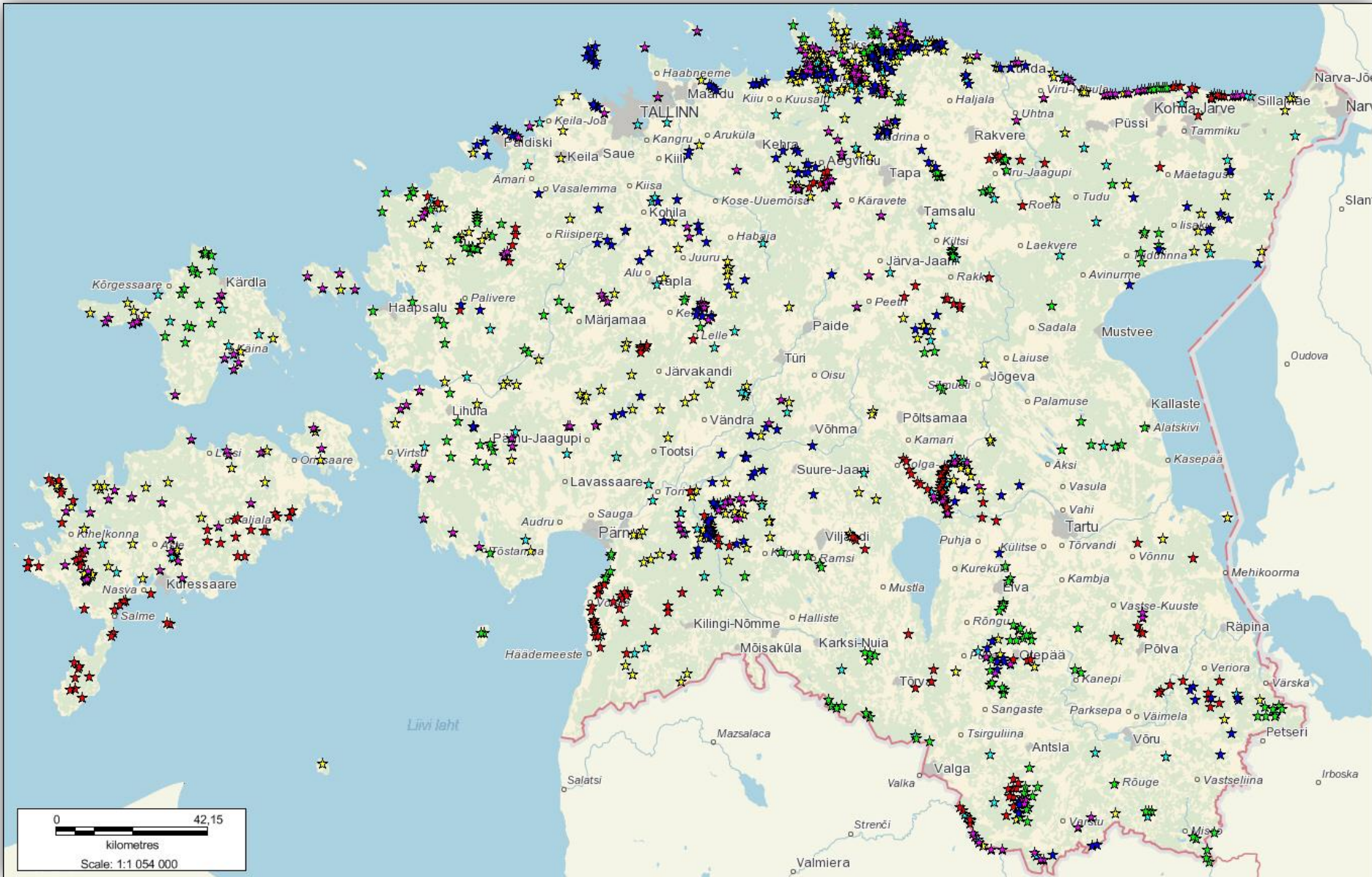
Seire – olem 2007-2012 (522 ala)

Seirealad (r=20m, mõni tunnus 40m) on juhuvalim.

Probleemiks algse inventuuri ebatäpsus.

Keskmiselt 16% ei osutunud üldse elupaigaks (29% 2180 kuni 10% 91E0 puhul), enamus arvutusi tehtud 427 ala ehk 82% põhjal.

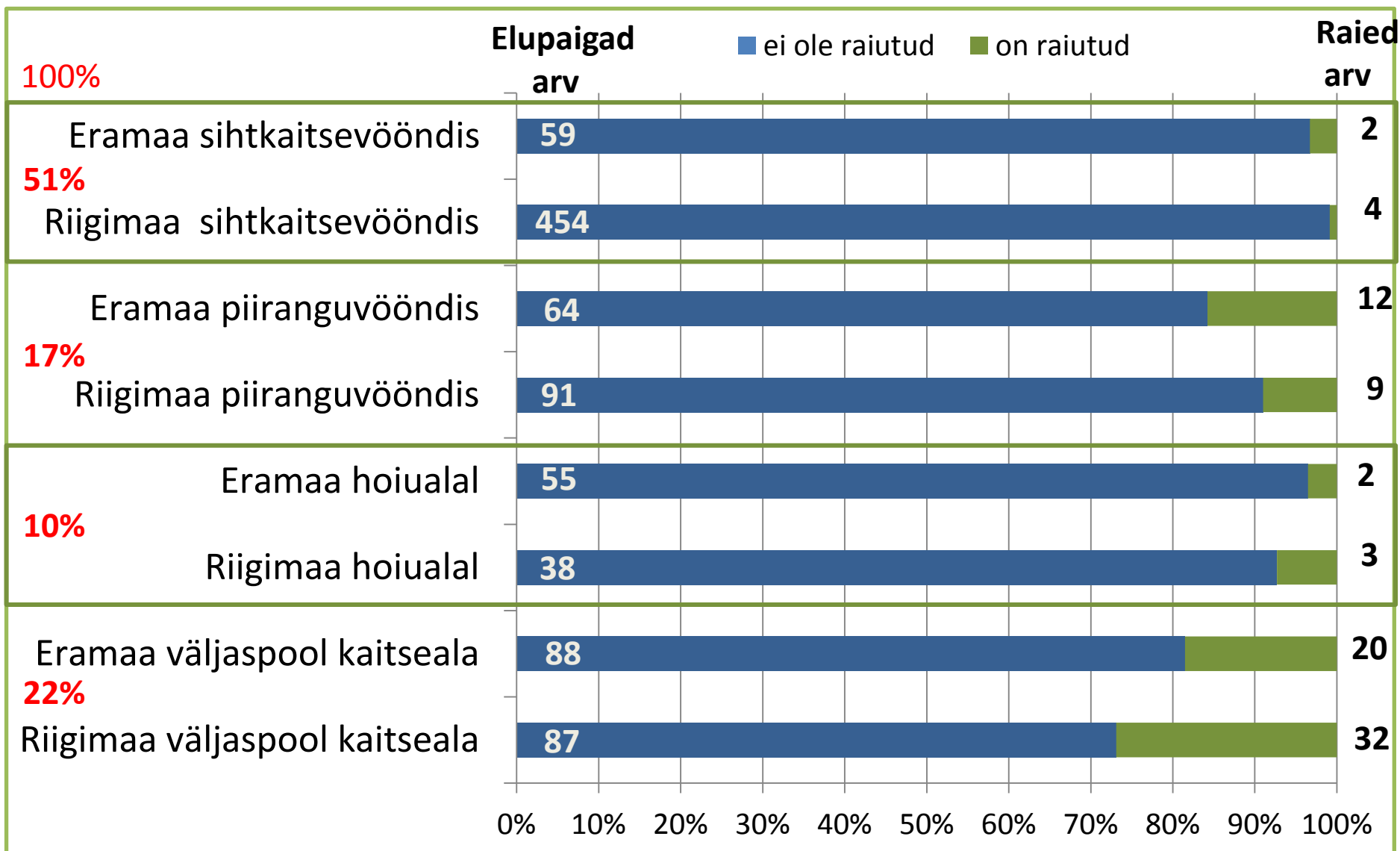

Seirevalim seireperioodil **2013-2018**: seiramata jäänud alad – ★ , eeltötlusel eemaldatud paigad – ★ , teised värvid - 2014-2017 välitööd, **815 ala** (Palo 2017, aruanne).

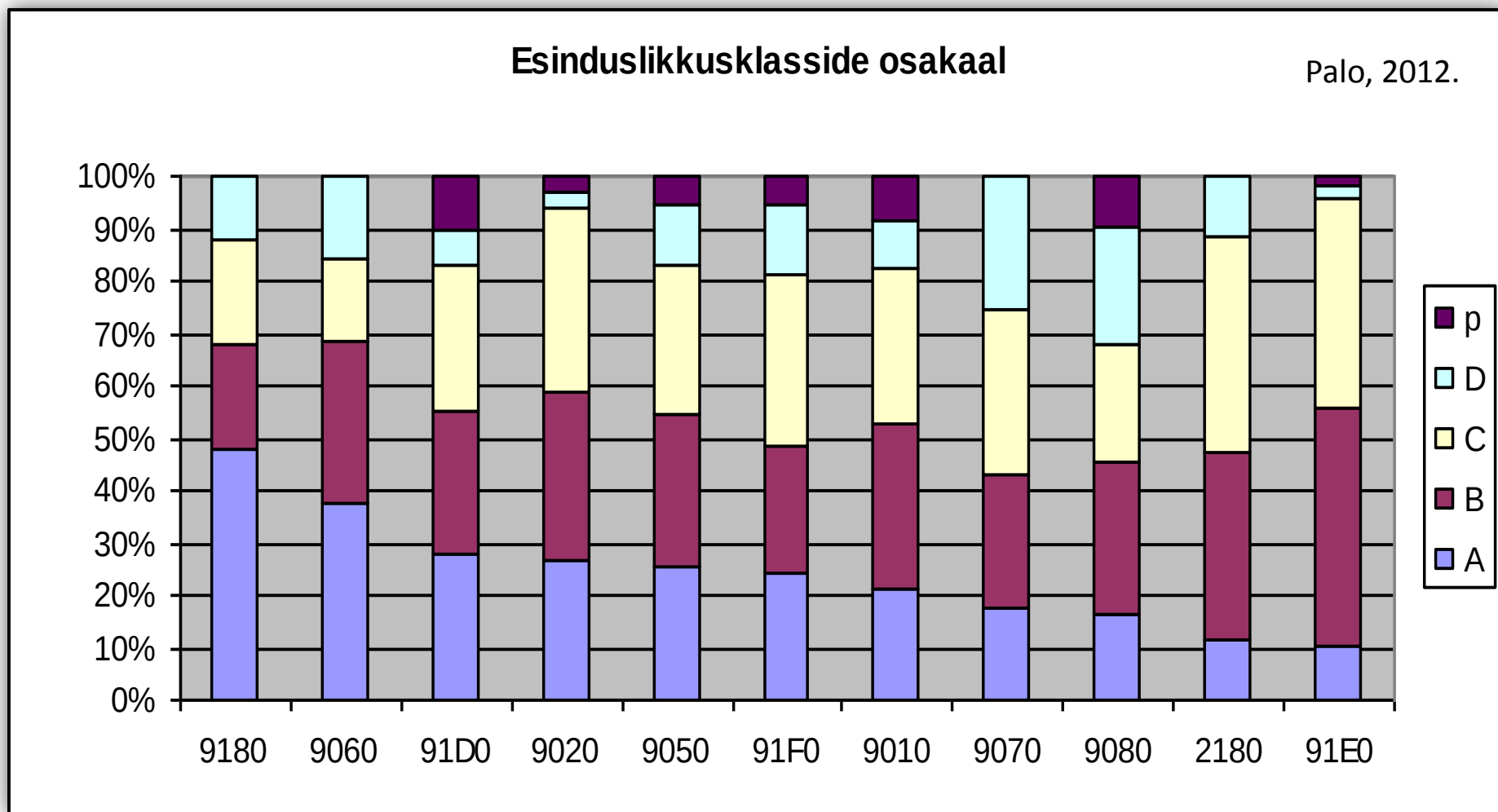
Raied?

http://taurus.gg.bg.ut.ee/geouudis/geo_2017/KKP/Tamm_Keidi.pdf

1020 seireala (2010-2016): 70,5% riigimaal; 29,5% eramaal

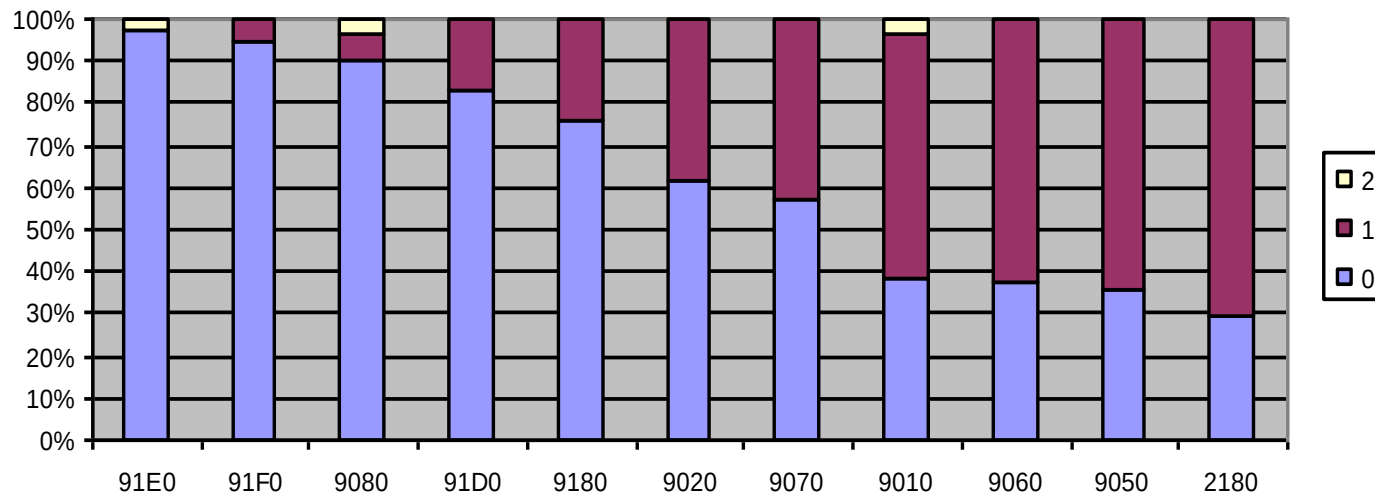

Seire – esinduslikkus (2007-2012)

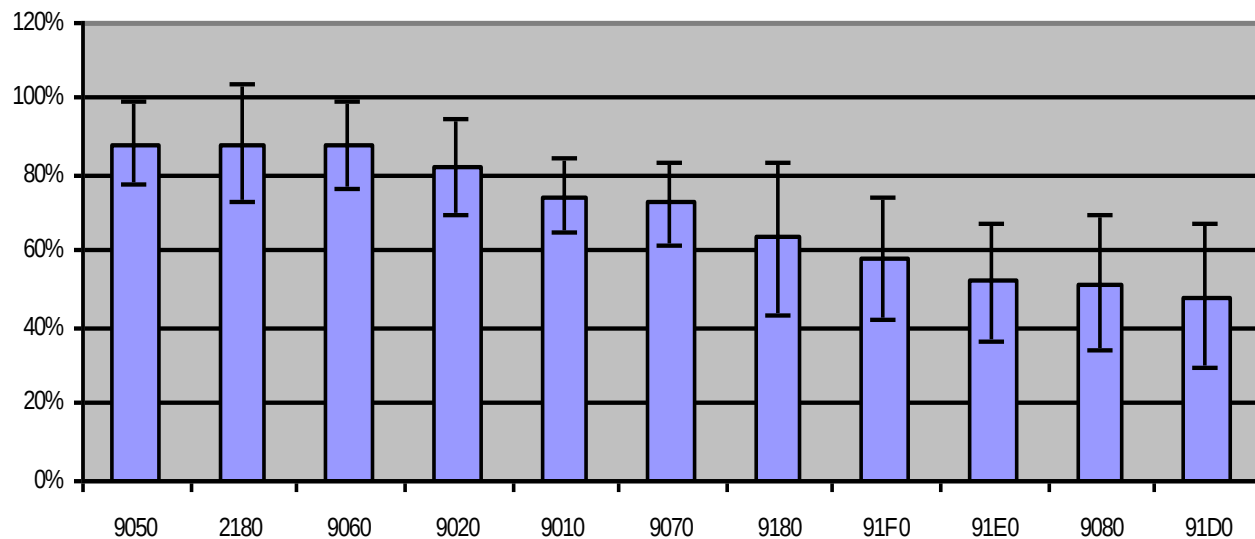
Olenevalt elupaigatüübist on heas seisundis 40-70% elupaikadest.

Raiemärgid (0-puuduvad; 1: vähene; 2: intensiivne)

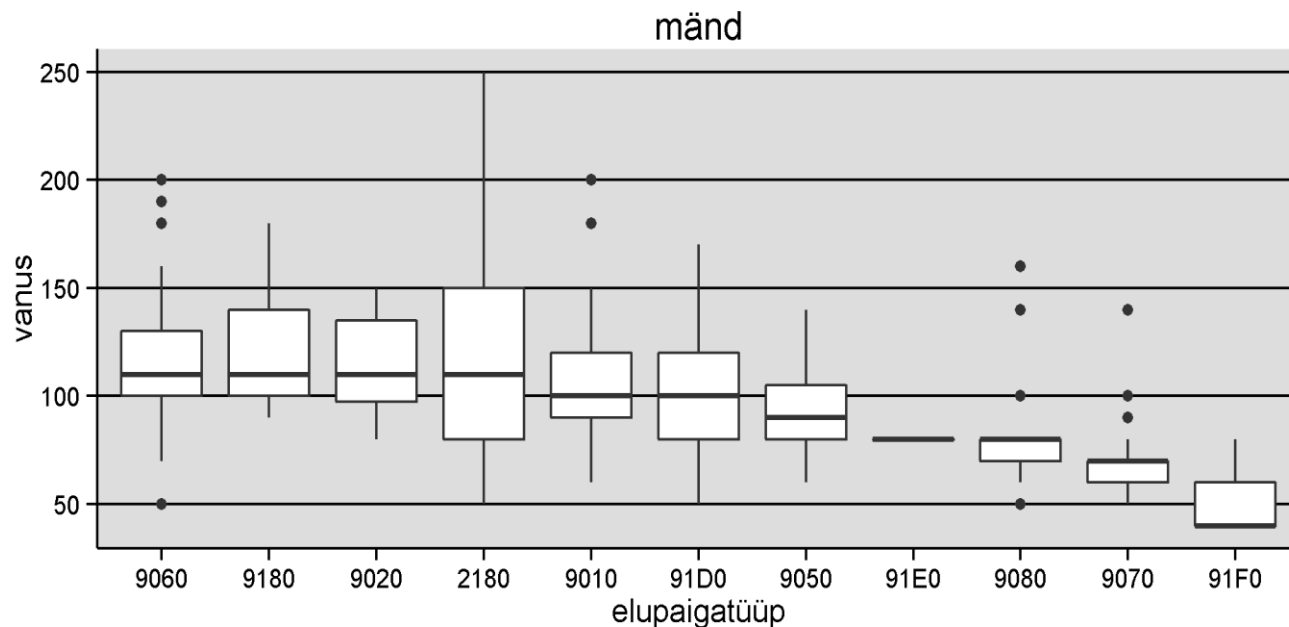
Palo, 2012

**Bioloogiliselt
vanu puid
sisaldavate
puistute osakaal
elupaigatüüpides**

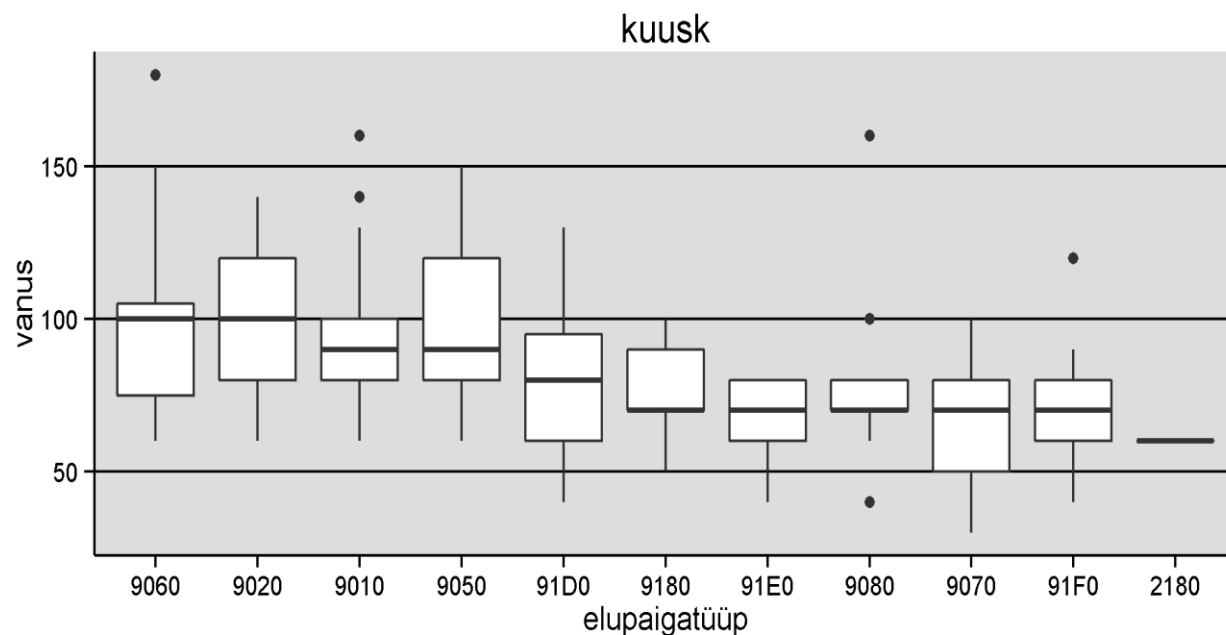
Seire – metsa vanus

Palo, 2012

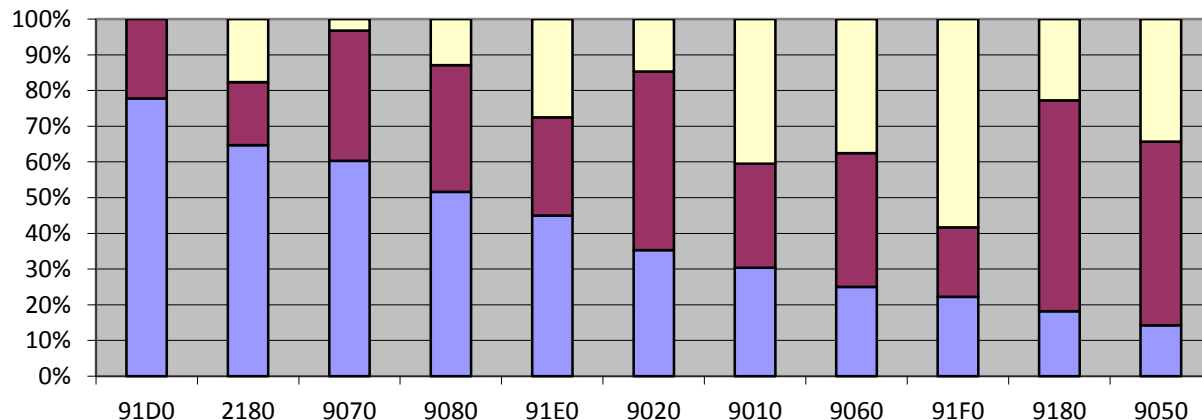

„Vaatomata eeldusele, et kaitsealused metsad võiksid olla tunduvalt vanemad, on üle poole (51,8%) neist metsadest alles keskealised või nooremad. Küpsed metsad moodustavad pisut enam kui kolmandiku (35,7%).“

(Mets 2016)

Murdunud või lamavad vähelagunenud puud (diameeter ≥ 25 cm) (0: ei ole; 1: üksik; 2: mitmed)

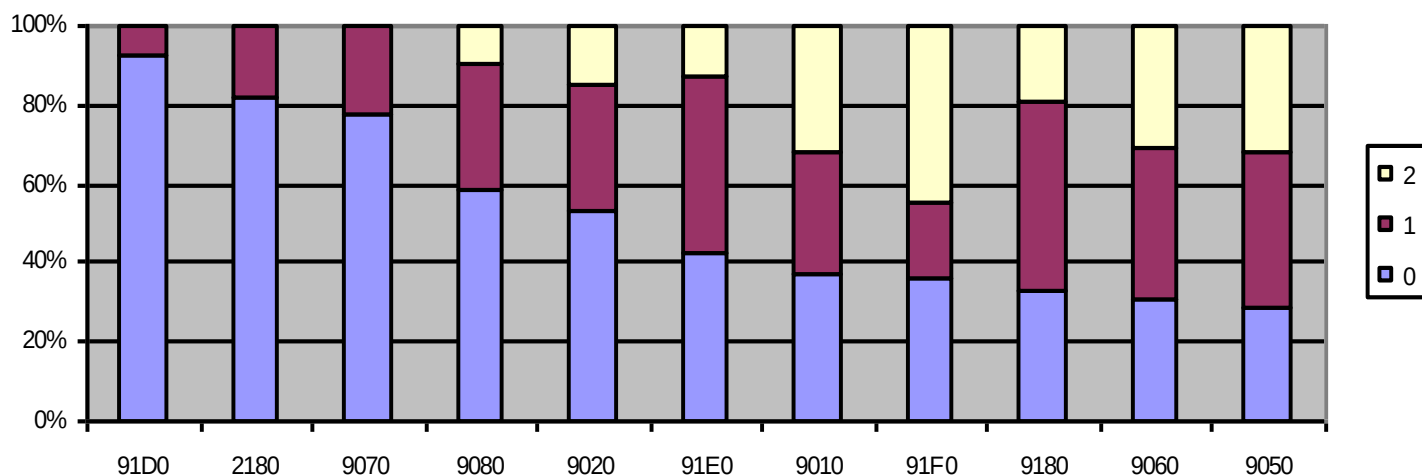

Seire –
lamapuit

Jämeda
lamapuiduga
puistute
osakaal
elupaiga-
tüüpides

Palo, 2012

Murdunud või lamavad kõdupuud (diameeter ≥ 25 cm) (0: ei ole; 1: üksik; 2: mitmed)

Kokkuvõtteks – aastal 2017...

- ... on range kaitse all ligikaudu 12% metsamaast, kuid tüpoloogilist esinduslikkust pole veel saavutatud;
- ... inventeeritakse jätkuvalt Loodusdirektiivi elupaiku, kuid toimub nende riiklik seire; SMI andmeil on neid ligikaudu 12% metsamaast, seire põhjal asuvad neist umbes 60% rangelt kaitstavail aladel;
- ... on umbes 3/4 range kaitse all olevatest metsadest endiselt raiejälgedega ja/või mõõduka keskmise vanusega (taastuvad) metsad.

Seetõttu...

- ...range kaitse all olevaid metsi võib analüüsida kasvukohatüüpide või elupaigatüüpide kaupa, need on suuresti samad puistud;
- ...piiranguvööndi mets tuleb jätta majandamata, kuni range kaitse all olevad metsad on oluliselt vanemad majandatavaist;
- ...mida enam intensiivistub majandamine (pindalaliselt, mahult, madal raievanus), seda suurem peab olema neid mõjusid kompenseeriva rangelt kaitstava metsa osakaal metsamaast.

Kus on lahendused?

- Lõputu polariseerumine?
- Mõistlik tsoneerimine ja planeerimine?

Praeguse kaitsealade ja muudel põhjustel majandamata metsade võrgustiku baasil on võimalik alal hoida ja taastada minimaalselt jätkusuutlikuks peetavat tasakaalu:

~ 10% range kaitse;

~ 40-50% metsamaad, kus valdab püsिमetsandus (mikrokliima säilib) ning bioloogiliselt vanu puid ning lamapuitu leidub vähemalt 20-40tm/ha;

~ 40-50% tavametsandus.

Täna tähelepanu
eest!

